

HØRINGSSVAR

til statens vandområdeplaner 2021-2027

Offentlig høring 22. december 2021 – 22. juni 2022

Maj 2022

Svendborg
Kommune

Dette notat er et bilag til Svendborg Kommunes politiske behandling af dagsordenspunktet:
"Svendborg Kommunes høringssvar til de statslige vandområdeplaner" på Teknik- og
Miljøudvalgets møde den 5. maj 2022 og kommunalbestyrelsesmødet den 31. maj 2022.

Forsidefoto: Monnet på Tåsinge ved Det Sydfynske Øhav, Svendborg Kommune.

Svendborg Kommune bakker op om de statslige vandområdeplaner

Miljøstyrelsen har sendt de statslige vandområdeplaner for 3. planperiode (2021-2027) i offentlig høring fra den 22. december 2021 til den 22. juni 2022. Planerne skal sikre *god tilstand* i Danmarks kystvande, søer, vandløb og grundvand i overensstemmelse med EU's vandrammedirektiv.

Kommunalbestyrelsen i Svendborg ser vandområdeplanerne som et vigtigt værktøj for at sikre gunstige miljø- og naturtilstande i hovedvandopland Det Sydfynske Øhav, som udgør det væsentligste areal af kommunen.

De kommunale opgaver er i forhold til vandplanens indsatsprogram vedrørende vandløbs- og sørestauring, etablering af lavbunds- vådområdeprojekter, skovrejsning og spildevand. Det er væsentlige indsatser for kommunen, og vi vil i de kommende år prioritere dem højt. Det er vigtigt for kommunalbestyrelsen, at de forskellige vandområders tilstand i mest muligt omfang opnår de fastsatte miljømål om mindst god økologisk tilstand.

Svendborg Kommune er tilfreds med, at statens forslag til vandområdeplanerne med tilhørende bekendtgørelser om miljømål og indsatsprogrammer fortsat lægger op til en statslig rammestyring af indsatsen. Det giver kommunen et godt råderum til at prioritere og skabe helheder i indsatsen.

Kommunerne og vandrådene har i forbindelse med 3. planperiode været inddraget i udarbejdelsen af indsatsprogrammet for de supplerende vandløbsforanstaltninger. Svendborg Kommune finder, at dette har været en god prioritering og opfordrer til, at kommunerne også fremadrettet inddrages i vandområdeplanernes udvikling.

Svendborg Kommune er omfattet af Vandområdeplan 2021-2027 for Vandområdedistrikt Jylland og Fyn. Miljømål og indsatsprogrammer er fastsat i hhv. udkast til bekendtgørelse om miljømål og udkast til bekendtgørelse om indsatsprogrammer. I de fremsendte høringssvar forholder kommunen sig til emner i relation til vandområdeplanernes generelle indhold og til de nævnte bekendtgørelser.

Kommunernes involvering i vandplanindsatsen

Kommunalbestyrelsen i Svendborg bakker op om, at kommunerne fortsat varetager indsatser i relation til kollektive virkemidler, søer og vandløb. Kommunerne er tæt på de mange interessenter, som involveres i indsatserne. Vi har vist, at vi prioriterer og lykkes med opgaveløsningen. Vi ønsker at fortsætte med dette engagement. Vi ser at etablering af vådområder og lavbundsprojekter koordineres i de tværkommunale vandoplandsstyregrupper (VOS'er) på en god og effektiv måde. VOS'erne har både et administrativt og politisk niveau og et velorganiseret samarbejde med landbrugets interesseorganisationer.

Kommunerne har også stået for oprettelse og servicering af vandrådene i et konstruktivt samarbejde med mange interessenter, herunder jordbrugserhvervet og de grønne organisationer. Vandrådene har været et godt initiativ, der har haft en væsentlig betydning for tilblivelsen af det supplerende indsatsprogram for vandløb. Styrken ligger i, at kommunerne er tæt på borgerne og derfor har et godt udgangspunkt for at sikre aftaler med private lodsejere om gennemførelse af indsatserne.

Tilstandsvurdering

Der er fortsat mange målsatte overfladevandområder, hvor tilstanden er ukendt for flere kvalitetselementer. Når den økologiske tilstand fastsættes efter "one out all out-princippet", så er der risiko for overimplementering i forbindelse med prioritering og gennemførelse af indsatser.

Der er manglende viden eksempelvis om den kemiske tilstand, planter og bentiske alger i vandløbene. Kommunen opfordrer til, at Miljøministeren sikrer tilstrækkelig overvågning af vandområderne således, at gennemførelse af indsatser og kommunernes administration af sektorlovgivningen kan hvile på et tilstrækkeligt solidt fagligt grundlag.

Problemer med målopfyldelse i vandløb gennem skov

Til vurdering af tilstanden i målsatte vandløb anvendes fire kvalitetselementer: Smådyr, fisk, makrofytter (vandplanter) og fytobentos (bentiske alger).

Med hensyn til kvalitetselementet makrofytter og formentlig også fytobentos stiller Svendborg Kommune sig tvivlende overfor, om det er muligt at opnå fuld målopfyldelse på de vandløbsstrækninger, som løber igennem skov, og hvor lysforholdene kan være ugunstige for planter.

Ministeriet opfordres til at overveje denne problemstilling.

Der skal være sammenhæng mellem indsats og økonomi

Det er væsentligt, at der er sammenhæng mellem de opstillede mål og de afsatte midler til realisering af indsatsprogrammet. Kommunen har i de to første planperioder oplevet, at det ikke altid er muligt at gennemføre indsatsprogrammet inden for de økonomiske rammer i tilskudsordningerne.

Der er udarbejdet en rapport med beskrivelse af de enkelte virkemidler til forbedring af de fysiske forhold i vandløb. De anerkendte virkemidler til brug for kommunernes og vandrådernes arbejde med at udarbejde forslag til indsatsprogram for de supplerende vandløbsforanstaltninger fremgår af rapporten. Kommunen bemærker, at IT-værktøjet, som blev stillet til rådighed for kommuner og vandråd har fungeret efter hensigten. Det vejledende udgiftsskøn på de enkelte virkemidler synes generelt at være realistisk.

Dog er den økonomiske situation ændret blandt andet som følge af generelt stigende råvarepriser, hvilket formentlig vil resultere i væsentlig større omkostninger til realisering af indsatser. Samtidig har kommunen oplevet, at få afslag på ansøgning om tilskud til projekter pga. omkostningseffektiviteten, selvom projektet levede op til de øvrige krav om målopfyldelse i vandløbet.

Kommunen er bekymret for, at dette vil gentage sig i 3. planperiode, når den økonomiske ramme er fastlagt på baggrund af et vejledende udgiftsskøn for gennemførelse af indsatserne. Det er kommunens holdning, at de tilskudsordninger, der har været tilgængelige i forbindelse med anden planperiode grundlæggende, bør fortsætte i den kommende periode. Der har således været ordninger under EU's Hav- og Fiskeriprogram og Landdistriktsprogrammet til henholdsvis vandløbsindsatsen og vådområdeindsatsen.

Kommunalbestyrelsen opfordrer imidlertid til, at de administrative procedurer forbundet med konkrete tilsagn moderniseres og forenkles, hvilket vil gøre det muligt at øge fokus på selve indsatsen i marken, at tilsagnene til anlægsaktiviteter gøres mere fleksible for at tage højde for uforudsete udgifter. Desuden bør ordningerne afspejle de ændrede økonomiske betingelser.

Fælles statslig og kommunal finansiering af vandløbsindsatser

Svendborg Kommune ønsker, at der i fremtiden vil være mulighed for at kommunale vandløbs-klimaprojekter og statslige vandplanprojekter kan integreres. Som det er i dag, er det ikke muligt at delfinanciere vandplanprojekter med kommunale midler, hvis de ikke er omkostningseffektive. I nogle tilfælde har kommunen interesse i at bidrage med finansieringen, fordi vi har andre interesser i projektet end kun det miljømæssige formål.

Problemstillingen kan illustreres med følgende eksempel fra Svendborg. Kobberbækken og dets tilløb Trappebækken løber gennem centrale dele af byen, inden de løber i havet i Svendborg Havn. Vandløbene har ikke målopfyldelse, og den væsentligste årsag er et utal af spærringer (19 stk.), der forhindrer smådyr og fisk i at vandre. I forbindelse med vandrådsopgaven har kommunen ikke peget på indsatser her, fordi de vurderes ikke at være omkostningseffektive.

Svendborg Kommune har dog interesse i at få genåbnet den rørlagte strækningen gennem havneområdet og få fjernet spærringer op til Ørkild Mølle af klimamæssige og rekreative hensyn. Derfor arbejder kommunen selv på et projekt, som kan løse problemstillingerne. En sidegevinst i kommunes projekt vil være, at vandløbene kommer væsentlig tættere på at opnå vandområdeplanens miljømål.

Omkostningerne til genåbningen af vandløbsstrækningen fra havnen og til Ørkild Mølle vurderes at beløbe sig til mellem 75 og 100 millioner kroner. Kommunen ser gerne, at staten bidrager med at løfte den udgift i et forhold, som svarer til den vandmiljøgevinst som opnås.

Spærring i Kongshøj Å ved Kongshøj Mølle bør gøres passabel

Kommunen vurderer, at det ikke vil være muligt at opnå god økologisk tilstand i en række vandområder opstrøms Kongshøj Mølle i Kongshøj Å-systemet, hvis ikke passagemulighederne for fisk og smådyr forbedres forbi møllesøen ved Kongshøj Mølle. Det anbefales derfor, at staten udpeger møllesøen som en spærring, og at den indgår i det statslige vandplans indsatsprogram.

DTU Aqua skriver i Plan for fiskepleje i vandløb på Fyn, Ærø og Langeland i 20218: "Ved Kongshøj Mølle løber åen i gennem den godt 500 m lange mølledam. Vandrefisk skal passere gennem stryget, der starter langt oppe i søen. Supplerende udsætning i vandsystemet opstrøms Kongshøj Mølle vil derfor kun have ringe effekt, da nedtrækkende smolt formodentlig kun i begrænset antal vil finde indløbet til stryget. Nedstrøms Kongshøj Mølle (st.7) har åen friske strømforhold og udbredt gydebund. Ørredbestanden er ringe, hvilket måske kan skyldes høj vandtemperatur om sommeren efter opholdet i mølledammen."

Konsekvensen af at havørreden bliver i søen, er at de mister deres evne til at trække til havs og ender med at blive ædt af rovfisk og fugle. Kongshøj Mølle ligger omtrent tre kilometer fra havet, mens der i alt er 42 kilometer vandområder opstrøms møllen, som er i risiko for ikke at opnå målopfyldelse på fisk.

Disse er fordelt på følgende vandområder: 03760 Øksendrup afløbet (0,72 km), 03775 Frørup Mejeriafløb (0,59 km), 010371, 010001_y Kongshøj Å (13,74 km, 2,56 km), 010009_y og 03725_a Fiskebæk (3,68 km og 1,13 km), 03725_b Svindingeafløbet (1,29 km), 03812 Lykkedal (0,51 km), 03807, Bredemiste 1 (1,09 km), 03802 Bredemiste 2 (0,3 km), 03800 Bredemiste 4 (0,53 km), 010012 Dyrehavekildebækken (2,35 km), ode_1.15_64, ode_1.15_65, ode_1.15_66, 03762_c Holmebæk (1,38 km, 0,41 km, 1,44 km, 2,3 km, 03762_b, Holmelunds afløbet (1,73 km), ode_1.15_16 Afløb fra Maedam (0,87 km) ode_1.15_10, ode_1.15_11, ode_1.15_13 Sorte Å-Lamdrup (1,48 km, 1,32 km og 3,26 km)).

Foruden de nævnte vandområder er der en del vandløbsstrækninger, som ikke er en del af vandplanens udpegningsgrundlag, men som har potentiale som gyde- og opvækstområde for ørred opstrøms møllesøen.

Fyns Amt etablerede i sin tid en fiskepassage ved Kongshøj Mølle, som åbenlyst ikke fungerer. En mindre justering af anlægget vil formentlig kunne afhjælpe problemet. Kongshøj Mølle ligger i Nyborg Kommune og Kongshøj Å-systemet løber udover Nyborg Kommune også gennem Fåborg Midtfyns Kommune og Svendborg Kommune.

Bemærkninger til konkrete vandløbsindsatser i Svendborg Kommune

Svendborg Kommune konstaterer med tilfredshed, at indsatsprogrammet for de supplerende vandløbsforanstaltninger stort set er i overensstemmelse med det bidrag, som kommunen indsendte til styrelsen i forlængelse af vandrådsprocessen i 2020.

Der skal dog bemærkes følgende:

Vedr. vandområde 03497 (Afløb fra Løvehave): Svendborg Kommune og Vandrådet for Det Sydfynske Øhav anbefaler ikke at den rørlagte strækning genåbnes, da vandføringen er ringe og fordi det vil være teknisk kompliceret at finde en løsning for at genåbne vandløbet blandt andet på grund af et fredet fortidsminde.

Vedr. vandområde 03562_y (Hørup Å): Kommunen er ikke enig i statens forslag til indsats. I forbindelse med besigtigelse som forberedelse til vandrådsarbejdet vurderer kommunen, at det vil blive svært at opnå målopfyldelse med den økonomi, som forventes at være til stede, og de virkemidler, som er til rådighed. Vandrådet er enig i denne vurdering.

Vedr. ode_1.15_254 (Spangebækken): Kommunen er ikke enig i statens forslag til indsats. Staten har forslået mindre strækningbaserede ændringer, mens kommunen/vandrådet forslår plantning af træer.

Vedr. spærring ODE-1414, som er en rørlagt del af Sorteå (vandområde ode_1.15_12) i Kongshøj Å-systemet, forslår Svendborg Kommune, at den rørlagte strækning genåbnes og at der fortages mindre restaureringer. Vandrådet for Det Sydfynske Øhav var enig i dette forslag.

Begrænset indsats i søer i forhold til antallet af søer med manglende målopfyldelse

Forslag til vandområdeplanerne beskriver, at der er 986 målsatte søer i Danmark. Af disse vurderes miljømålet for den økologiske tilstand i dag at være opfyldt i 194 søer. I Svendborg Kommune er de tilsvarende tal syv målsatte søer, hvor kun to søer opfylder miljømålet (Nørresø og Strandsø Mejlhoved Syd begge beliggende på Drejø).

Foranstaltninger til opfyldelse af miljømål for søer omfatter reduktion fosfortilførsel (den eksterne belastning) ved afskæring af regnbetingede overløb og etablering af fosforvådområder. Fosfor kan også frigives fra søens bund men stammer primært fra diffus tilførsel af fosfor fra det åbne land og fra punktkilder.

Til reduktion af den interne fosforbelastning anvendes virkemidlet sørestaurering i form af aluminiumsfældning eller biomanipulation. I Svendborg Kommune omfatter indsatsprogrammet for 3. planperiode kun sørestaurering i Gudme Sø. De resterende fire søer i kommunen, som ikke opfylder miljømålet er ikke omfattet af indsatsprogrammet. Det drejer sig om Hvidkilde Sø, Ollerup Sø, Sørup Sø og Vejlen. Der er således ikke udsigt til en forbedring af søernes tilstand inden for de kommende år.

Forslaget til vandområdeplanerne lægger op til et udviklingsspor, hvor der frem mod 2024 søges igangsat initiativer, som skal danne grundlaget for, at det resterende indsatsbehov håndteres så omkostningseffektivt som muligt. Kommunen har fuld forståelse for ønsket om en omkostningseffektiv fosforindsats. Med det foreslåede udviklingsspor frem mod 2024 efterlades dog en relativt stor opgave med at opnå målopfyldelse i de resterende søer inden udgangen af 3. planperiode i 2027.

Vi opfordrer til, at der sikres tilstrækkelig tid til kommunens eventuelle gennemførelse af forundersøgelser og restaurering af søerne.

I den forrige vandområdeplan var i øvrigt en række andre søer også målsat, f.eks. Nielstrup Sø og Iergraven ved Stenstrup. Det undrer kommunen, at disse ikke er målsatte i den nye vandområdeplan.

Mulighederne for at etablere vådområder og lavbundsprojekter er begrænsede i Svendborg Kommune

De såkaldte kollektive frivillige virkemidler eksempelvis vådområder og lavbundsområder er vigtige i forhold til at reduktion af tilførslen af hhv. fosfor og kvælstof til søer og kystvande og dermed sikre målopfyldelse. Jf. vandområdeplanerne gældende for perioden 2015 til 2021, skal der på landsplan etableres 14.000 hektar vådområder med en samlet effekt på 1.250 tons kvælstof og 4.000 hektar lavbundsprojekter med en effekt på 150 tons kvælstof. Ansvar for at gennemføre anlæggelsen af disse projekter ligger hos staten, hos kommunerne og hos private lodsejere.

Opgørelser viser, at man er langt fra at nå i mål med indsatsen. Det er der mange årsager til. I nogle kommuner og særdeleshed i Svendborg Kommune opleves det, at det kan være svært at finde yderligere egnede arealer til anlæggelse af projekter. Antallet af arealer der er egnede til at etablere omkostningseffektive anlæg, er ganske enkelt begrænsede. Indsatser fra anden planperiode, der endnu ikke er gennemført videreføres til 3. planperiode under hensyntagen til indsatsbehovet i de pågældende områder og de økonomiske rammer. Indsatsen med kollektive virkemidler i 3. vandplanperiode er også betydelig på nationalt plan. Dog er omfanget i forhold til det, der skal gennemføres i hovedvandoplandet, Det Sydfynske Øhav, hvor til det meste af Svendborg Kommune afvander begrænset. Samlet set er det kommunens vurdering, at vi vil finde det svært bidrage i særlig stor grad til indsatsen på grund af manglende oplagte arealer hvor der kan etableres omkostningseffektive projekter.

Stenrev i Det Sydfynske Øhav

Farvandene omkring Svendborg Kommune rammes ofte hårdt ramt af iltsvind. Det fremgår også af vandområdeplanens tilstandsvurdering, der angiver at Det Sydfynske Øhavs tilstand er ringe økologisk tilstand på trods af, at miljømålet er god økologisk tilstand.

Svendborg Kommune samarbejder med en række jyske og fynske kommuner i projektet Liv i Lillebælt, som har til formål at øge biodiversiteten og forbedre miljøtilstanden i Lillebælt. Projektet bliver sandsynligvis udvidet til også at omfatte Det Sydfynske Øhav, og vil med en række indsatser som etablering af stenrev, udplantning af ålegræsenge udligning af skjul for fiskeyngel osv. forbedre miljøtilstanden i havet. Vi forventer, at projektet får et samlet anlægsbudget over en femårig periode på knap 70 millioner kroner. Finansieringen skal dækkes af kommunale midler, og skal søges i private fonde.

Svendborg Kommune ser derfor frem til, at de mange indsatser i det statslige indsatsprogram gennemføres planmæssigt, og at de er tilstrækkelige til at sikre målopfyldelse i kystvandene omkring Sydfyn.

Svendborg er i mål med spildevandsindsatsen i det åbne land

Forslag til vandområdeplanerne foreskriver ikke yderligere indsats over for ukloakerede ejendomme i det åbne land i Svendborg Kommune. Kommunen er i øvrigt mål med alle påbud om forbedret spildevandsrensning i spredt bebyggelse som foreskrevet i de tidligere vandområdeplaner.

Tydeligere retningslinjer for krav til RBU'ere ønskes

Forslaget til vandplanen giver ikke kommunerne mulighed for at stille skærpede krav til udledninger af spildevand fra regnbetingede udløb (RBU'er).

Datamaterialet er for mangelfuldt til at kunne påbyde meget omkostningstunge krav til forsyningerne til indsatser, der kun reducerer stofudledningen i begrænset grad. Der er i indsatsbekendtgørelsen indsat forslag om reduktion til 250 m³ pr reduceret hektar, men ikke opstillet krav til yderligere reduktion, hvis det udpegede overløb allerede overholder dette forslag.

Regnbetingede udløb

I de tidligere planperioder er der udført indsatser ved alle de udpegede regnbetingede udløb. I VP3 er videreført en indsats overfor RBU med nummer C05U01F, selvom der er udført indsats overfor denne.

I datagrundlaget for vandplanen er registreret et sparebassin på 0 m³, hvilket ikke svarer til de faktiske forhold. De faktiske forhold er nu registreret i PULS, og derfor bør indsatsen for RBU C05U01F genovervejes.

Miljøfremmede stoffer og resurser til eventuel kommunal opfølgning

Af forslaget til vandområdeplanen fremgår det, at der igangsættes en række udviklingsinitiativer, som sikrer opfyldelse af de fastlagte miljømål i overfladevandområder.

Om nødvendigt skal myndighederne, hvis der er hjemmel hertil i den pågældende sektorlov, revidere meddelte godkendelser og tilladelser, så miljøkvalitetskravene kan overholdes.

Kommunen hilser udviklingsinitiativerne velkomne. Det skal dog bemærkes, at omfanget af kildeopsporing og eventuelle revisioner af godkendelser og tilladelser er ukendt. Det er vigtigt, at kommunerne får tilført de nødvendige ressourcer til at løse opgaven.

Øget fokus på mikroplast ønskes

Af forslaget til vandområdeplan fremgår, at stoffer fra punktkilder og diffuse kilder kan hindre målopfyldelse af de fastlagte miljømål i overfladevandområder. Mikroplast er i denne sammenhæng ikke nævnt som et fokusområde.

Kommunalbestyrelsen gør opmærksom på, at mikroplast er et problem for miljøet. Det ønskes derfor, at vandområdeplanen forholder sig konkret til udfordringen om mikroplast ved at den tilgængelige viden om mikroplast indarbejdes i planen. Fx. bør der oplyses, hvor mikroplast er fundet i grænseoverskridende mængder og hvordan problemet skal håndteres herunder af hvem. Hvis kommunen skal løfte opgaven, er det vigtigt, at der tilføres de nødvendige ressourcer.

Overvågning vedr. PFOS ønskes

Af forslaget til vandplanen fremgår at punktkilder, diffuse kilder samt miljøfremmede stoffer kan hindre en målopfyldelse af de fastlagte miljømål i overfladevandområder. PFAS er i denne sammenhæng ikke nævnt som et specifikt fokusområde. Der fokuseres på brandskum, men andre åbenlyse kilder til spredning af PFAS er ikke inkluderet, fx udbringning af slam fra renseanlæg til landbrugsjord og perkolat fra tidligere og nuværende lossepladser.

Det ønskes derfor, at Miljøstyrelsen i vandplanen forholder sig konkret til udfordringen med PFAS og at den tilgængelige viden indarbejdes. Hvordan skal problemet håndteres, og hvem skal løfte den? Hvis det bliver en kommunal opgave, er det vigtigt for os, at der tilføres de nødvendige ressourcer.

Tilstandsvurderingen af grundvandsforekomsterne

Svendborg Kommune bemærker, at vurderingskriterierne for hvorvidt der er ringe kvantitativ tilstand i en grundvandsforekomst, ikke er ens i henholdsvis udkastet til vandområdeplanen og i udkastet til *bekendtgørelse om fastlæggelse af miljømål*. I bekendtgørelsen er der brugt følgende vurderingskriterie, ”*Grundvandsstanden i grundvandsforekomsten er sådan, at den gennemsnitlige indvinding pr. år over en lang periode ikke overstiger den tilgængelige grundvandsressource*”, hvorimod der i vandplanen er angivet en procentvis udnyttelse af grundvandsdannelsen.

Svendborg Kommune mener først og fremmest at styrelsens vurderingskriterier og bekendtgørelsens definition skal være sammenlignelig.

En vilkårlig grundvandsstand siger i sig selv intet om grundvandsressourcen. For at kunne anvende grundvandsstanden som et mål i forhold til grundvandsdannelsen, er det nødvendigt at se på udviklingen af grundvandsstanden, hvilket kræver monitoring over flere år. Bekendtgørelsens anvendelse af grundvandsstand i forhold til grundvandsdannelse er en for upræcis formulering, som ikke kan overføres til styrelsens vurdering af den kvantitative tilstand.

Svendborg Kommune vurderer derfor, at vandplanens procentvise vurderingskriterie er en mere brugbar metode, idet der herved tages udgangspunkt i tilgængelige data, der står direkte i forhold til hinanden. På denne måde får vi en indikation af, hvorvidt regnskabet går op når man ser på om det, der tilføres til magasinet, står i rimeligt forhold til det, der fjernes samtidigt.

Den modellerede grundvandsdannelse kan dog også være fejlbehæftet, og derfor er en overvågning af udviklingen i grundvandsstanden fortsat værdifuld. Men denne kan jo af gode grunde først erkendes flere år efter en indvinding er påbegyndt, og er derfor ikke særlig anvendelig til at bedømme en ny indvindings påvirkning. Der savnes derfor også en henvisning til en definition af ”den tilgængelige grundvandsressource”.

Svendborg Kommune foreslår, at bekendtgørelsens Bilag 3 vedrørende definition af god tilstand omformuleres til: ”*Den samlede vandindvinding i grundvandsforekomsten er sådan, at den gennemsnitlige indvinding pr. år over en lang periode ikke overstiger den tilgængelige grundvandsressource*”.

Det foreslås desuden, at det tilføjes til teksten, at: ”*grundvandsstanden må ikke entydigt må sænkes over en lang periode*”.

Svendborg Kommune ønsker derudover, at Miljøstyrelsen indfører en præcis definition af ”den tilgængelige grundvandsressource”.

Svendborg Kommune bemærker derudover, at Miljøstyrelsen vurderer den kvantitative tilstand ud fra en mulig påvirkning af den økologiske tilstand i vandløb, men at det i Bilag 3 i *'Bekendtgørelse om fastlæggelse af miljømål'* er defineret, at den kvantitative tilstand vurderes ud fra påvirkningen på alle overfladevandområder og *Grundvands Afhængige Terrestriske Økosystemer (GATØ)*. Dvs. både vandløb, søer, moser mv.

Opgørelse af grundvandsdannelsen

Svendborg Kommune opfordrer styrelsen til at gennemgå beregningerne og dermed udnyttelsesgraden igen, da vi mener at der er fejl i opgørelsen af grundvandsdannelsen, som den fremgår af vandplandata.

Eksempler:

Forekomsten, DK115_dkmf_1347_ks er opgjort med en indvinding på 13,5 mio. m³/år og en grundvandsdannelse (GVD) på næsten 280 mio. m³/år. Det ser umiddelbart ud som nogle høje vandmængder, både ift. indvinding og grundvandsdannelse.

Den terrænnære forekomst, DK115_dkmf_1236_ks på det sydlige Tåsinge er opgjort med en indvinding på 395.000 m³/år og en GVD på næsten 6,8 mio. m³/år. Er der en faktor 10 fejl et sted? Det afviger fra kommunens kendskab til området.

Den terrænnære forekomst, DK115_dkmf_1235_ks ved Vemmenæs på Tåsinge (Stenodden) (2,93 km²) er opgjort med en indvinding på 93.000 m³/år og en GVD på næsten 3 mio. m³/år. Altså en grundvandsdannelse på 1.000 mm/m²/år.

Den terrænnære forekomst, DK115_dkmf_1179_ks ved Hesselager med et areal på kun 5,37 km² er opgjort med en indvinding på 0 m³/år og en GVD på 12,6 mio. m³/år. Det ville kræve en grundvandsdannelse på 2.300 mm/m²/år.

Konkrete vurderinger vedr. kilder til vandindvinding

DK115_dkmf_1312_KS: Den dybe forekomst: DK115_dkmf_1312_KS er, efter genberegning, udlagt med god kvantitativ tilstand. Forekomsten omfatter bl.a. Grubbemølle-indvindingerne. I GEUS' rapport: *'Genberegning af kvantitativ tilstand 2021'*, fremgår det, at udnyttelsesgraden er 52,87 % og middelfafsænkningen er 3-6 meter.

Ved indvindingsboringen, DGU-nr.: 164.949 ved Grubbemølle ses i de indberettede pejlinger til kommunen en stigning i grundvandsspejlet i perioden fra 1990 til 2021 på 2,4 meter. I perioden 2006 til 2021 ses en udvikling fra cirka kote 9,5 meter til 10,5 meter DVR/90 (*Dansk Vertikalreference af 1990*). Der er fortsat et behov for oprydning i mange pejldata, og der er sket fejl i de seneste indberetninger til statens boringsdatabase, Jupiter, hvilket slører billedet. Svendborg Kommune vurderer dog umiddelbart, at grundvandsstanden er stigende i området.

Det må samtidig påpeges, at der i flere tidligere undersøgelser har været påvist markante dalstrukturer, der er tolket at have forbindelse fra Ollerup og Hvidkilde-området og ind over Svendborg By, herunder Grubbemølle-området. Det vurderes som sandsynligt, at der tilføres væsentlige vandmængder til grundvandsforekomsterne under byen via disse dale. Den modelberegnete grundvandsressource og den beregnede udnyttelsesgrad vurderes derfor, i kombination med udviklingen i grundvandsstanden, at være fejlbehæftet.

DK115_dkmf_1318_KS: KS3 vest for Bjerreby er opdaget og afgrænset i forbindelse med den opdaterede grundvandskortlægning på Tåsinge i perioden 2018-2021. Indvindingen er opgjort i vandplanen for indvindingsperioden fra 2011-2017 (altså før magasinet i det hele taget var kortlagt). Der er beregnet en grundvandsdannelse på knap 100.000 m³/år. Indvindingsopgørelsen er opgjort til på 0 m³, og det er korrekt frem til 2021. Svendborg Kommune gør nu opmærksom på, at Bjerreby Vandværk i dag indvinder fra KS3.

Overholdelse af kvalitetskravene i forbindelse med PFAS i grundvand

I *Forslag til vandområdeplanerne 2021-2027* beskrives det på side 109, hvordan det er vurderet om grundvandsforekomsten overholder kvalitetskravene.

Svendborg Kommune ønsker en mere præcis beregning af indholdet af PFAS i grundvandsforekomsterne, da der har været en ændring af kvalitetskravet for PFAS-stoffer i drikkevand. Desuden vil PFAS-prøver udtaget før den nye grænseværdi blev offentliggjort ikke være repræsentative, da man før efteråret 2021 ikke havde analysemetoder, der kunne måle ned til den nye grænseværdi. Årsmiddelværdien af PFAS-analyserne udtaget fra 2013-2019, som danner grundlaget for vandplanens beregninger, vurderes derfor ikke at repræsentere PFAS-niveauet i grundvandsforekomsterne.

Bekendtgørelse om fastlæggelse af miljømål

I bilag 3 til bekendtgørelse om fastlæggelse af miljømål er der i tabel 2 en definition på god kemisk tilstand for grundvand. Her står blandt andet, at *koncentrationerne af forurenende stoffer ikke må overstige de EU fastsatte grundvandskvalitetskrav, der fremgår af tabel 3.*

Svendborg Kommune mener ikke, at stofferne i tabel 3 omfatter alle de stoffer som der i vandplanerne danner grundlag for vurderingen af den kemiske tilstand. Tabel 3 omfatter udelukkende stofferne nitrat og pesticider, hvor der i afsnit *5.1 vurdering af grundvandsforekomsternes tilstand* i udkastet til vandplanerne er beskrevet flere forskellige andre stoffer.

Der savnes desuden de øvrige kemiske stoffer, som der er krav til iht. Drikkevandsbekendtgørelsen, f.eks. olie- og benzinstoffer, chlorerede opløsningsmidler eller PFAS-stoffer.

Dernæst henvises der i tabel 3 til en definition af pesticider som findes i bilag 1, pkt. 1 og 2 i Bekendtgørelse om bekæmpelsesmidler. I dette bilag til bekendtgørelsen er der dog ingen definitionen af pesticider.

Tabel 3. EU-fastsatte grundvandskvalitetskrav.

Parameter	Kvalitetskrav
Nitrat	50 mg/l
Aktive stoffer i pesticider, herunder deres relevante omdannelses-, nedbrydnings- og reaktionsprodukter ¹⁾	0,1 µg/l 0,5 µg/l (i alt) ²⁾

1) Pesticider: plantebeskyttelsesmidler og biocidmidler som defineret i bilag 1, pkt. 1 og 2, i bekendtgørelse om bekæmpelsesmidler.

2) I alt: summen af alle individuelle pesticider, som påvises og kvantificeres under overvågningsproceduren, herunder relevante omdannelses-, nedbrydnings- og reaktionsprodukter.

Svendborg Kommune bemærker desuden, at der i forslaget til bekendtgørelsen er tilføjet et krav om at *”koncentrationerne af forurenende stoffer ikke ville medføre, at miljømålene, der fastlægges med hjemmel i § 7, stk. 1, i lov om vandplanlægning ikke opfyldes for tilknyttede overfladevandområder, eller at der sker en signifikant forringelse i sådanne vandområders økologiske eller kemiske kvalitet eller en signifikant beskadigelse af terrestriske økosystemer, som er direkte afhængige af grundvandsforekomsten.”*

Det er Svendborg Kommunes vurdering, at der er tale om en problematisk definition, da en lang række af naturligt forekommende sporstoffer der overskrider kvalitetskriterierne vil kunne strømme fra et grundvandsmagasin til et nærliggende overfladevandområde, og derved gøre det umuligt for grundvandsforekomsten at opnå god kemisk tilstand.

Kommentar til indholdet af nitrat i drikkevand

Svendborg Kommune anerkender, at grænseværdien for nitrat i drikkevand for nuværende er 50 mg/l. Vi vil dog gøre opmærksom på, at mindst to undersøgelser tyder på, at indholdet bør holdes væsentligt lavere.

I artiklen: *”Nitrate in drinking water and colorectal cancer risk: A nationwide population-based cohort study (13. februar 2018, International Journal of Cancer”* beskrives det, hvordan indtag af drikkevand med en nitratkoncentration over bare 3,87 mg/l kan medføre forhøjet risiko for tyktarmskræft. Derudover henviser vi til artiklen *”Nitrate in drinking water and risk of birth defects: Findings from a cohort study of over one million births in Denmark (12. januar 2022, The Lancet Regional Health - Europe)”*, der beskriver, hvordan moderens indtag af drikkevand med et forhøjet nitratindhold under graviditeten, kan have konsekvenser hos barnet i form af misdannelser.

Justering af afgrænsning af grundvandsforekomster

I Miljøstyrelsens gennemgang af høringsmaterialet (side 73) blev det fremlagt at: *”Forekomsternes afgrænsning følger nu magasinerne. En forekomst kan bestå af flere magasiner i hydrologisk kontakt”*.

Svendborg Kommune bemærker dog, at der er en forskel i vurderingen af grundvandsforekomster imellem vandplanerne og de sammenhængende magasiner fra grundvandskortlægningen. Dette ses f. eks. i grundvandsforekomsterne DK115_dkmf_1348_ks og DK115_dkmf_1342_ks. Den første er registreret som en ”terrænnær grundvandsforekomst” mens den anden er registreret som

en "sekundær grundvandsforekomst". Fra grundvandskortlægningen ved vi dog, at der findes et sammenhængende grundvandsmagasin (KS2 – kvartært sand), og ikke to forekomster, som det er vist i Vandområdeplanen.

Svendborg Kommune vurderer, at opdelingen skyldes definitionen af terrænnære, sekundære og dybe grundvandsforekomster i vandplanerne.

Svendborg Kommunes anbefaler derfor en afstemning af vandområdeplanernes tre grundvandsniveauer med grundvandskortlægningens betegnelse af grundvandsmagasinerne KS1, KS2 og KS3.

Hvidkilde Sø vurderes påvirket af vandindvinding

I Vandområdeplanerne er der ikke beskrevet en påvirkning af søer fra vandindvinding.

Svendborg Kommune vurderer imidlertid, at Hvidkilde Søes vandbalance indeholder et væsentlig bidrag fra grundvandet, og søens massebalance påvirkes negativt, når vandindvindingen i området er stor. Hvidkilde Sø er målsat til *God økologisk tilstand*, og den samlede økologiske tilstand er vurderet som *Dårlig økologisk tilstand*.

Ud fra de historiske data for de målte kvalitetslementer i Hvidkilde Sø, og den samtidige måling af den årlige vandindvinding, vurderer kommunen, at en stor vandindvinding ved søen, vil være medvirkende til en manglende målopfyldelse i søen. Den primære årsag hertil vurderes at skyldes, at en nedsat grundvandstilførsel medvirker til fastholdelse af fosfor i søen. Kommunen har i forbindelse med sagsbehandlingen af den ansøgte vandindvindingstilladelse indhentet eksterne vurderinger fra to uvildige rådgivere, der begge støtter kommunens vurdering af, at en stor vandindvinding vil have en negativ påvirkning på søens økologiske tilstand. Vurderingerne er vedlagt høringssvaret.

Der foreligger en ansøgning om indvinding af 700.000 m³/år, og kommunen vurderer, at en acceptabel vandindvinding ved søen ligger omkring 300.000 m³/år. Derfor vurderer kommunen, at der i henhold til Indsatsbekendtgørelsens § 8, ikke kan meddeles tilladelse til det ansøgte. Kommunen vil rette en selvstændig henvendelse til Miljøstyrelsen vedrørende dette forhold.

Generel bemærkning til vurdering af vandindvindings påvirkning på overfladevandområder

Lovgivningen pålægger kommunerne at vurdere den kvantitative tilstand af grundvandet og tilstanden af tilknyttede overfladevandsområder i forbindelse med meddelelse af indvindingstilladelser. Samtidig har Miljøstyrelsen valgt ikke at forholde sig til vandindvindings påvirkning af søer og andre grundvandsafhængige overfladevandsområder og terrestriske økosystemer i vandområdeplanen. Argumentet herfor er, at der ikke er tilstrækkelig viden til at foretage denne vurdering.

Svendborg Kommune efterlyser derfor, at staten tilvejebringer data og værktøjer, der giver kommunerne et bedre grundlag for at vurdere påvirkning fra vandindvinding på søer og andre grundvandsafhængige overfladevandsområder og terrestriske økosystemer.

Klimatilpasning og vandplanindsatsen bør samtænkes i større omfang

Klimaforandringerne kan påvirke de hydromorfologiske, fysisk-kemiske og biologiske kvalitetselementer og dermed den samlede økologiske og kemiske tilstand i vandområder. Det konkluderes dog, at hverken DCE eller EU forventer, at der vil være dokumenterbare ændringer på kvalitetselementerne, som alene kan tilskrives klimaforandringer i perioden frem mod 2027.

Svendborg Kommune undrer sig dog over, at der ikke anvises konkrete initiativer til at integrere klimaforandringerne i vandområdeplanerne, og at den nuværende integration begrænser sig til eksempelsamlinger for klimarobuste virkemidler. Fremover opfordrer vi derfor til, at vandområdeplaner og klimatilpasning samtænkes. Det er dog positivt, at der ifølge planen skal sikres størst mulig synergi mellem opnåelse af god økologisk tilstand i vandområderne og behovet for at imødegå oversvømmelse som følge af klimaforandringer.